

TÜVASAŞ
4734 SAYILI KAMU İHALE KANUNUNUN 3/G MADDESİ KAPSAMINDA İSTİSNA
EDİLEN MAL ALIMLARINA İLİŞKİN AÇIK İHALE USULÜ TİP İDARİ ŞARTNAMESİ

İHALE DOSYA NUMARASI: 20170392
KİK KAYIT NUMARASI: 2017/223874

I - İHALENİN KONUSU VE TEKLİF VERMEYE İLİŞKİN HUSUSLAR

Madde 1- İdareye ilişkin bilgiler

1.1. İdarenin;

- a) Adı: TÜVASAŞ Genel Müdürlüğü
  - b) Adresi: Mithatpaşa Mah. Milli Egemenlik Cad.No:131, 54100 Adapazarı/Sakarya/TÜRKİYE
  - c) Telefon numarası: 90 264 2751660 (Dahili: 3441)
  - ç) Faks numarası: 90 264 2751679
  - d) Elektronik posta adresi: info@tuvasas.com.tr, ilgili personel: hyersoy@tuvasas.com.tr'dir.
  - e) İlgili Birim: Satınalma Dairesi Başkanlığı – Dış Ticaret Şube Müdürlüğü
- 1.2. İstekliler, ihaleye ilişkin bilgileri Dış Ticaret Şube Müdürlüğü'nden temin edebilirler.**

Madde 2- İhale konusu işe ilişkin bilgiler

2.1. İhale konusu malın;

- a) Adı: **MİLLİ ELEKTRİKLİ TREN SETİ PROJESİ İKİNCİL SÜSPANSİYON (HAVA YASTIĞI), NON RECURRING COST (İKİNCİL SÜSPANSİYON (HAVA YASTIĞI) ALIMI**
- b) Miktarı ve türü: **3 KALEM – MAL ALIMI**
- c) Teslim edileceği yer:
(Yerli istekliler için): TÜVASAŞ Genel Müdürlüğü–Mithatpaşa-Adapazarı/Sakarya
(Yabancı istekliler için): Yabancı istekliler tekliflerini (Incoterms 2010'a göre) FCA/FOB teslim (taşıma aracına yüklenmiş şekilde) olarak ve yükleme yeri belirtilerek vereceklerdir.

Madde 3- İhaleye ilişkin bilgiler

3.1. İhaleye ilişkin bilgiler;

- a) İhale usulü: Açık İhale Usulü
- b) İhalenin yapılacağı adres: TÜVASAŞ Genel Müdürlüğü- Mithatpaşa Mah. Milli Egemenlik Cad. No:131, 54100 Adapazarı/Sakarya/TÜRKİYE
- c) İhale tarihi (son teklif verme): **06.06.2017**
- ç) İhale saati (son teklif verme): **14 : 30**
- d) İhale komisyonu toplantı yeri: TÜVASAŞ Genel Müdürlüğü - İhale Komisyonu Toplantı Salonu

Madde 4- İhale dokümanının görülmesi ve temini

4.1. İhale dokümanı aşağıda belirtilen adreste ve www.tuvasas.com.tr sitesinde bedelsiz olarak görülebilir. Ancak, ihaleye teklif verecek olanların İdarece onaylı ihale dokümanını satın alması zorunludur. İhale dokümanını satın almayan isteklinin teklifi geçersiz sayılacaktır.

- a) İhale dokümanının görülebileceği yer: TÜVASAŞ Genel Müdürlüğü - Satınalma Dairesi Başkanlığı Dış Ticaret Şube Müdürlüğü
- b) İhale dokümanının satın alınabileceği yer: TÜVASAŞ Genel Müdürlüğü - Satınalma Dairesi Başkanlığı – Dış Ticaret Şube Müdürlüğü
- c) İhale dokümanı satış bedeli (KDV dahil): **300-TL**
- ç) Posta yoluyla ihale dokümanı satış bedeli: **300-TL (Kargo, bedeli karşıdan ödemeli olarak gönderilecektir.)**

4.2. İhale dokümanı, içeriğindeki belgeleri gösteren bir dizi pusulasıyla birlikte verilir. İstekli, ihale dokümanını oluşturan belgelerin aslına uygunluğunu ve belgelerin tamam olup olmadığını kontrol eder. İdare bu incelemeyi yaptıktan sonra isteklinin, ihale dokümanını oluşturan belgelerin tamamını aslına uygun olarak teslim aldığına dair dizi pusulası üzerine yazılarak imzalanmış beyanını alır.

4.3. İstekli ihale dokümanını satın almakla, ihale dokümanını oluşturan belgelerde yer alan koşul ve kuralları kabul etmiş sayılır.

4.4. Doküman satış bedelinin önceden İdare hesabına havale edilmesi kaydıyla, ihale dokümanı posta veya kargo yoluyla satın alınabilir. Dokümanın bu şekilde satın alınabilmesi için adına ihale dokümanı satın alınacak gerçek/tüzel kişiye ait T.C. Kimlik/Vergi Kimlik numarası bilgisini de içeren talep yazısının, doküman bedelinin idarenin hesabına yatırıldığına ilişkin dekont ile birlikte ihale tarihinden önce idareye faks veya posta yoluyla bildirilmesi gerekmektedir. İdare, talep yazısının ihale tarihinden 5 gün önce bildirildiği hallerde idarece iki iş günü içinde dokümanı, doküman satın alındığına ilişkin İdare yetkilisince imzalı formu da ekleyerek, talep sahibinin belirttiği adrese ödemeli olarak gönderir. Bu durumda dokümanın idarece postaya veya kargoya verildiği tarih, dokümanın satın alınma tarihi olarak kabul edilir. Talep yazısının İhale tarihine 5 günden az kalması durumunda bildirildiği hallerde isteklinin ihale dokümanlarını 4.1. maddesinde belirtilen internet adresinden indirdiği kabul edilecek olup doküman satın alınma tarihi istekli tarafından talep yazısının bildirildiği tarih kabul edilecektir. Dokümanın ulaşmamasından veya geç ulaşmasından ya da eksik olmasından dolayı İdare hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz.”

Madde 5- Tekliflerin sunulacağı yer:

5.1. Tekliflerin sunulacağı yer: TÜVASAŞ Genel Müdürlüğü - Genel Evrak Şefliği

5.2. Teklifler ihale tarih ve saatine kadar yukarıda belirtilen yere verilebileceği gibi, iadeli taahhütlü posta vasıtasıyla da gönderilebilir. İhale saatine kadar idareye ulaşmayan teklifler değerlendirmeye alınmayacaktır.

5.3. İdareye verilen veya ulaşan teklifler, zeyilname düzenlenmesi hali hariç, herhangi bir sebeple geri alınmaz.

5.4. İhale için tespit olunan tarihin tatil gününe rastlaması halinde ihale, takip eden ilk iş gününde yukarıda belirtilen saatte aynı yerde yapılır ve bu saate kadar verilen teklifler kabul edilir.

5.5. Çalışma saatlerinin sonradan değişmesi halinde de ihale yukarıda belirtilen saatte yapılır.

5.6. Saat ayarlarında, Türkiye Radyo–Televizyon Kurumu (TRT) ulusal saat ayarı esas alınır.

Madde 6- İhale dokümanının kapsamı

6.1. İhale dokümanı ihalenin bidayetinden nihayetene kadar olan (imzalanmış sözleşme dahil) bütün belgelerden oluşmaktadır:

6.2. Ayrıca, bu şartnamenin ilgili hükümleri gereğince, idarenin çıkaracağı zeyilnameler ile isteklilerin yazılı talebi üzerine idare tarafından yapılan yazılı açıklamalar, ihale dokümanının bağlayıcı bir parçasını teşkil eder.

6.3. İsteklinin yukarıda belirtilen dokümanların tümünün içeriğini dikkatli bir şekilde incelemesi gerekir. Teklifin verilmesine ilişkin şartları yerine getirememesi halinde ortaya çıkacak sorumluluk istekliye ait olacaktır. İhale dokümanında öngörülen ve tarif edilen usule uygun olmayan teklifler değerlendirmeye alınmaz.

II- İHALEYE KATILMAYA İLİŞKİN HUSUSLAR

Madde 7- İhaleye katılabilmek için gereken belgeler ve yeterlik kriterleri

7.1. İsteklilerin ihaleye katılabilmeleri için aşağıda sayılan belgeleri teklifleri kapsamında sunmaları gerekir:

a) Teklif vermeye yetkili olduğunu gösteren imza beyannamesi veya imza sirküleri;

1) Gerçek kişi olması halinde, noter tasdikli imza beyannamesi,

2) Tüzel kişi olması halinde, ilgisine göre tüzel kişiliğin ortakları, üyeleri veya kurucuları ile tüzel kişiliğin yönetimindeki görevlileri belirten son durumu gösterir Ticaret Sicil Gazetesi, bu bilgilerin

tamamının bir Ticaret Sicil Gazetesinde bulunmaması halinde, bu bilgilerin tümünü göstermek üzere ilgili Ticaret Sicil Gazeteleri veya bu hususları gösteren belgeler ile tüzel kişiliğin noter tasdikli imza sirküleri,

b) Bu Şartname ekinde yer alan standart forma uygun teklif mektubu,

c) Bu Şartnamede belirlenen geçici teminata ilişkin standart forma uygun geçici teminat mektubu veya geçici teminat mektupları dışındaki teminatların Saymanlık ya da Muhasebe Müdürlüklerine yatırıldığını gösteren makbuzlar,

ç) (İstenmesi halinde) bu idari şartnamede belirtilen, şekli ve içeriği Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde düzenlenen yeterlik belgeleri,

d) Vekaleten ihaleye katılma halinde, vekil adına düzenlenmiş ihaleye katılmaya ilişkin noter onaylı vekaletname ile vekilin noter tasdikli imza beyannamesi,

e) İsteklinin ortak girişim olması halinde, bu Şartname ekinde yer alan standart forma uygun iş ortaklığı beyannamesi,

f) Alt yüklenici çalıştırılmasına izin verilmesi halinde, alt yüklenici kullanacak olan isteklinin alt yüklenicilere yaptırmayı düşündüğü işlerin listesi,

g) Yerli malı teklif edenler lehine fiyat avantajı tanınması durumunda, bu avantajdan yararlanmak isteyenlerce sunulacak yerli malı belgesi,

ğ) **(x) işaretli bölüm geçerlidir.**

(x) - Bu bent boş bırakılmıştır.

( ) - Tüzel kişi tarafından iş deneyimini göstermek üzere sunulan belgenin, tüzel kişiliğin yarısından fazla hissesine sahip ortağına ait olması halinde, ticaret ve sanayi odası/ticaret odası bünyesinde bulunan ticaret sicil memurlukları veya serbest muhasebeci, yeminli mali müşavir ya da serbest muhasebeci mali müşavir tarafından ilk ilan tarihinden sonra düzenlenen ve düzenlendiği tarihten geriye doğru son bir yıldır kesintisiz olarak bu şartın korunduğunu gösteren, standart forma uygun belge,

h) İhale konusu malın satış faaliyetinin yerine getirilebilmesi için ilgili mevzuat gereğince alınması zorunlu belgeler.

(x) işaretli bölüm geçerlidir.

( ) - .....

(x) - Bu bent boş bırakılmıştır.

7.2. İhaleye iş ortaklığı olarak teklif verilmesi halinde;

7.2.1. İş ortaklığının her bir ortağı tarafından 7.1 maddesinin (a) bendinde yer alan belgelerin ayrı ayrı sunulması zorunludur. İş ortaklığının tüzel kişi ortağı tarafından, iş deneyimini göstermek üzere sunulan belgenin, tüzel kişiliğin yarısından fazla hissesine sahip ortağına ait olması halinde, bu ortak (ğ) bendindeki belgeyi de sunmak zorundadır.

7.3. Ekonomik ve mali yeterliğe ilişkin belgeler ve bu belgelerin taşınması gereken kriterler:

( )- İşaretli belgelerin teklifle birlikte verilmesi zorunludur;

( )- 7.3.1. İsteklinin teklif ettiği bedelin % 10'undan az olmamak üzere bankalar nezdindeki kullanılmamış nakdi veya gayrinakdi kredisi ya da üzerinde kısıtlama bulunmayan mevduatını gösteren banka referans mektubu sunması zorunludur. Banka referans mektubunun ilk ilan veya davet tarihinden sonra düzenlenmiş olması zorunludur.

Yukarıdaki kriter, mevduat ve kredi tutarları toplanmak ya da birden fazla banka referans mektubu sunulmak suretiyle de sağlanabilir.

İş ortaklığında, ortaklardan biri, birkaçı veya tamamı tarafından ortaklık oranına bakılmaksızın bu yeterlik kriteri sağlanabilir.

( )- 7.3.2. İsteklinin ihalenin yapıldığı yıldan önceki yıla ait yılsonu bilançosu veya eşdeğer belgeleri.

a) İlgili mevzuatı uyarınca bilançosunu yayımlatma zorunluluğu olan isteklilerin, yılsonu bilançosunu veya bilançonun gerekli kriterlerin sağlandığını gösteren bölümlerini,

b) İlgili mevzuatı uyarınca bilançosunu yayımlatma zorunluluğu olmayan isteklilerin, yıl sonu bilançosunu veya bilançonun gerekli kriterlerin sağlandığını gösteren bölümlerini ya da bu

kriterlerin sağlandığını göstermek üzere serbest muhasebeci, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir tarafından standart forma uygun olarak düzenlenen belgeyi, sunmaları gerekmektedir.

Sunulan bilanço veya eşdeğer belgelerde;

a) Belli sürelerde nakit akışını sağlayabilmesi için gerekli likiditeye ve kısa dönem (bir yıl) içinde borç ödeme gücüne sahip olup olmadığını gösteren cari oranın (dönen varlıklar/kısa vadeli borçlar) en az 0,75 olması, (hesaplama yapılırken; yıllara yaygın inşaat maliyetleri dönen varlıklardan, yıllara yaygın inşaat hakediş gelirleri ise kısa vadeli borçlardan düşülecektir),

b) Aktif varlıkların ne kadarının öz kaynaklardan oluştuğunu gösteren öz kaynak oranının (öz kaynaklar/toplam aktif) en az 0,15 olması, (hesaplama yapılırken, yıllara yaygın inşaat maliyetleri toplam aktiflerden düşülecektir),

c) Kısa vadeli banka borçlarının öz kaynaklara oranının 0,50'den küçük olması, ve belirtilen üç kriterin birlikte sağlanması zorunludur. Sunulan bilançolarda varsa yıllara yaygın inşaat maliyetleri ile hakediş gelirleri gösterilmelidir.

Yukarıda belirtilen kriterleri bir önceki yılda sağlayamayanlar, son iki yıla ait belgelerini sunabilirler. Bu takdirde, son iki yılın parasal tutarlarının ortalaması üzerinden yeterlik kriterlerinin sağlanıp sağlanmadığına bakılır.

Bilanço veya bilançonun yukarıda belirtilen kriterlerin sağlandığını gösteren bölümlerinin ilgili mevzuata göre düzenlenmiş ve serbest muhasebeci, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir ya da vergi dairesince onaylanmış olması zorunludur. Yabancı ülkede düzenlenen bilanço veya bilançonun yukarıda belirtilen kriterlerin sağlandığını gösteren bölümlerinin ise o ülke mevzuatına göre düzenlenmesi ve bu belgeleri düzenlemeye yetkili merci tarafından onaylanmış olması gereklidir.

Yabancı ülkede düzenlenen yayımlanması zorunlu olmayan bilançoların veya bunların bölümlerinin ibraz edilmemesi durumunda, yukarıda belirtilen kriterlerin sağlandığı o ülke mevzuatına göre bu belgeleri düzenlemeye yetkili merci tarafından onaylanmış belge ile tevsik edilebilir.

İsteklinin ortak girişim olması halinde, ortakların her birinin istenen belgeleri ayrı ayrı sunması ve yukarıda belirtilen kriterleri sağlaması zorunludur.

( ) - 7.3.3. İsteklinin;

a) İhalenin yapıldığı yıldan önceki yıla ait toplam ciroyu gösteren gelir tablosu,

b) Taahhüt altında devam eden mal satışlarının gerçekleştirilen kısmının veya bitirilen mal satışlarının parasal tutarını gösteren, ihalenin yapıldığı yıldan önceki yılda düzenlenmiş faturalar.

İsteklinin birinci fıkrada belirtilen belgelerden birini sunması yeterlidir.

Taahhüt altında devam eden mal satışlarının gerçekleştirilen kısmının veya bitirilen mal satışlarının parasal tutarını tevsik etmek üzere; mal satışlarıyla ilgili fatura örnekleri ya da bu örneklerin noter, serbest muhasebeci, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir ya da vergi dairesince onaylı suretleri sunulur.

Toplam cironun teklif edilen bedelin % 25'inden, taahhüt altında devam eden mal satışlarının gerçekleştirilen kısmının veya bitirilen mal satışlarının parasal tutarının ise teklif edilen bedelin % 15'inden az olmaması gerekir. Bu kriterlerden herhangi birini sağlayan ve sağladığı kritere ilişkin belgeyi sunan istekli yeterli kabul edilir.

Bu kriterleri bir önceki yılda sağlayamayanlar, son iki yıla ait belgelerini sunabilirler. Bu takdirde, son iki yılın parasal tutarlarının ortalaması üzerinden yeterlik kriterlerinin sağlanıp sağlanmadığına bakılır.

Gelir tablosunun, serbest muhasebeci, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir ya da vergi dairesince onaylı olması zorunludur. Yabancı ülkede düzenlenen gelir tablosunun o ülke mevzuatına göre düzenlenmesi ve bu belgeyi düzenlemeye yetkili merci tarafından onaylanmış olması gereklidir.

İş ortaklığı olarak ihaleye katılan isteklilerde; iş hacmine ilişkin kriterlerin, her bir ortak tarafından iş ortaklığındaki hissesi oranında sağlanması zorunludur.

7.4. Mesleki ve teknik yeterliğe ilişkin belgeler ve bu belgelerin taşınması gereken kriterler:

(X)- İşaretili belgelerin teklifle birlikte verilmesi zorunludur;

( )- **7.4.1.** İsteklinin ilk ilan veya davet tarihinden geriye doğru son beş yıl içinde kesin kabul işlemleri tamamlanan mal alımlarıyla ilgili yurt içinde veya yurt dışında kamu veya özel sektörde bedel içeren tek bir sözleşme kapsamında gerçekleştirilen ihale konusu iş veya benzer işlere ilişkin olarak deneyimini gösteren belge veya teknolojik ürün deneyim belgesi sunması zorunludur. İstekli tarafından teklif edilen bedelin % (...)’den az olmamak üzere, ihale konusu iş veya benzer işlere ait tek sözleşmeye ilişkin iş deneyimini gösteren belgeler veya teknolojik ürün deneyim belgesinin sunulması gerekir.

İş ortaklığında pilot ortağın, asgari iş deneyim tutarının en az % 20'sini sağlaması gerekir. Ancak, her durumda pilot ortağın iş deneyim tutarının diğer ortaklardan her birinin iş deneyim tutarından fazla olması zorunludur. Pilot ortağın iş deneyim tutarının diğer ortaklardan her birinin iş deneyim tutarından fazla olması ve asgari iş deneyim tutarının en az %20'sini sağlaması şartıyla iş deneyim tutarının kalan kısmı diğer ortaklardan biri, birkaçı veya tamamı tarafından karşılanabilir. Pilot ortağa ait iş deneyimini gösteren belgenin yeterlik kriterini sağlaması halinde, diğer ortaklar iş deneyimini gösteren belge sunmak zorunda değildir.

İş deneyimini gösteren belge olarak teknolojik ürün deneyim belgesinin sunulması durumunda, isteklinin iş deneyimini gösteren belge tutarının asgari iş deneyim tutarına eşit olduğu kabul edilir. İş ortaklığında pilot ortağın teknolojik ürün deneyim belgesi sunması durumunda, iş deneyimini gösteren belge tutarının asgari iş deneyim tutarının hissesi oranına eşit olduğu kabul edilir ve pilot ortağın asgari iş deneyim tutarının en az %20'sini sağlaması ve diğer ortaklardan her birinin iş deneyim tutarından fazla olması koşulu aranmaz. Asgari iş deneyim tutarının kalan kısmının diğer ortaklardan biri, birkaçı veya tamamı tarafından karşılanması zorunludur.

(X)- 7.4.2. İsteklinin alım konusu malı teklif etmeye yetkisinin bulunup bulunmadığını belgelendirmesi gerekir. Bu çerçevede istekli aşağıdaki bentlerde yer alan belgelerden kendi durumuna uygun olan belge veya belgeleri sunabilir:

- a) İstekli imalatçı ise imalatçı olduğunu gösteren belge veya belgeler,
- b) İstekli yetkili satıcı veya yetkili temsilci ise yetkili satıcı ya da yetkili temsilci olduğunu gösteren belge veya belgeler,
- c) İstekli Türkiye’de serbest bölgelerde faaliyet gösteriyor ise yukarıdaki belgelerden biriyle birlikte sunduğu serbest bölge faaliyet belgesi.

İş ortaklığında ortaklardan birinin, teklif edilen mala veya mallara ilişkin imalatçı veya yetkili satıcı ya da yetkili temsilci olduğunu gösteren belgelerden birini sunması yeterlidir. Konsorsiyumların katılabileceği ihalede, işin uzmanlık gerektiren kısımları göz önünde bulundurularak, her bir kısım için bu belgelere yönelik düzenleme ayrı ayrı yapılır. Konsorsiyum ortaklarından her biri, başvuruda bulunduğu veya teklif verdiği kısım için istenilen yeterlik kriterini sağlamak zorundadır.

İsteklinin imalatçı olduğunu gösteren belge veya belgeler ise şunlardır:

- a) Aday veya istekli adına düzenlenen Sanayi Sicil Belgesi,
- b) Adayın veya isteklinin üyesi olduğu meslek odası tarafından aday veya istekli adına düzenlenen Kapasite Raporu,
- c) Adayın veya isteklinin kayıtlı olduğu meslek odası tarafından aday veya istekli adına düzenlenen İmalat Yeterlik Belgesi,
- ç) Adaylar veya isteklilerin adlarına veya unvanlarına düzenlenmiş olan teklif ettiği mallara ilişkin yerli malı belgesi veya teknolojik ürün deneyim belgesi,
- d) Adayın veya isteklinin alım konusu malı ürettiğine ilişkin olarak ilgili mevzuat uyarınca yetkili kurum veya kuruluşlarca düzenlenen ve aday veya isteklinin üretici veya imalatçı olduğunu gösteren belgeler.

Adayın veya isteklinin imalatçı olduğunu yukarıdaki belgelerden herhangi birini sunarak tevsik etmeleri yeterli olacaktır.

Yabancı istekliler ise imalatçı oldukları kanıtlayan ve ilgili ülke mevzuatına göre düzenlenen belgeyi veya belgeleri sunmaları gerekmektedir.

(X)- 7.4.3. İsteklinin kaliteyi sağlamasına yönelik belgeler,

- ISO 17050'ye göre uygunluk beyanı (İngilizce),

- İsteklinin IRIS Sertifikası (Eğer istekli, üreticinin temsilcisi ise; üreticinin sertifikasını gösterecektir.) (İngilizce), (İstekliler yetkili satıcı veya yetkili temsilci ise, imalatçısına ait yukarıda belirtilen IRIS Sertifikasını tekliflerine ekleyeceklerdir.)

7.4.3.1. Kalite yönetim sistem belgesi Türk Akreditasyon Kurumu tarafından akredite edilen belgelendirme kuruluşları veya Uluslararası Akreditasyon Forumu Karşılıklı Tanınma Antlaşmasında yer alan ulusal akreditasyon kurumlarınca akredite edilmiş belgelendirme kuruluşları tarafından düzenlenmesi zorunludur. Bu belgelendirme kuruluşlarının, Uluslararası Akreditasyon Forumu Karşılıklı Tanınma Antlaşmasında yer alan ulusal akreditasyon kurumlarınca akredite edilmiş belgelendirme kuruluşu olduklarının ve bu kuruluşlarca düzenlenen belgelerin geçerliliğini sürdürdüğünün, Türk Akreditasyon Kurumundan alınacak bir yazı ile teyit edilmesi gerekir. İhale tarihi veya bu tarihten önceki bir yıl içinde alınan teyit yazıları geçerlidir. Ancak, Türk Akreditasyon Kurumu tarafından akredite edildiği duyurulan belgelendirme kuruluşları tarafından düzenlenen ve TÜRKAK Akreditasyon Markası taşıyan belge ve sertifikalar için Türk Akreditasyon Kurumundan teyit alınması zorunlu değildir. Bu belgenin ihale tarihinde geçerli olması yeterlidir.

İş ortaklıklarında, ortaklardan birinin istenilen belgeyi sunması yeterlidir.

( )- 7.4.3.2. Özel imalat süreci gerektiren mal alımı ihalelerinde, iş deneyimini gösteren belgelerin istenilmesi durumunda; iş deneyimini gösteren belgelerle birlikte alım konusu işe ilişkin üretim kapasite raporunun da istenilmesi zorunludur. Aday veya isteklinin, bu iki belgeden birini sunması yeterlidir. Kapasite miktarı, ... olmalıdır.

(X)- 7.4.4. İsteklinin teklifi kapsamında sunması gerektiği teknik şartnamede belirtilen belgeler.

1. TŞ-04.046 no'lu Teknik Şartnamenin 1.1. maddesinde belirtildiği gibi; İstekli firmalar teklifleri ile birlikte, bu şartnameye madde madde cevap verecektir.

2. TŞ-04.046 no'lu Teknik Şartnamenin 3.4. maddesinde belirtildiği gibi; İstekli kendi boyama şartnamesini TÜVASAŞ'a önerecektir. Korozyon dayanımı ile ilgili olarak, tasarım ve proseslerde potansiyel galvanik korozyon etkisi hesaba katılacaktır. Hava Yastığı, RAL9005 siyah boyanacaktır. EN 13597'ye komponent rastlantısal yağ püskürmelerinden, gres yağı sıçramasından ve kimyasal ürünlerden (temizlik maddeleri) zarar görmeyecektir. Kauçuk esaslı olmayan parçalar korozyona karşı korunacaktır. Galvanizleme işlemi için, EM90.24.00.00029 no'lu resme bakınız.

3. TŞ-04.046 no'lu Teknik Şartnamenin 3.8.1. maddesinde belirtildiği gibi; İstekli, kullanılan malzemelerin listesini teklifleri ile birlikte verecektir.

4. TŞ-04.046 no'lu Teknik Şartnamenin 4.4.1.1. maddesinde belirtildiği gibi; İstekli, testlerin listesini teklifleri ile birlikte verecektir. Testlerin listesinin olmaması durumunda, her bir gereklilik için test yapılacağı anlaşılacaktır.

5. TŞ-04.046 no'lu teknik şartnamenin 4.8. maddesinde belirtildiği gibi, istekliler aşağıda belirtilenleri teklif aşamasında verecektir.

Mevcut teknik şartname için madde madde yorum (Türkçe ve İngilizce),

Teklif edilen sistemin genel özelliklerini, karakteristiklerini, fonksiyonlarını içeren teknik tanım dokümanı (taslak) (Türkçe ve İngilizce),

Sistemin genel ölçülerini ihtiva eden taslak çizimler ve 3D veya 2D modeller (İngilizce),

Sistem ve komponentlere uygulanacak testlerin listeleri (rutin, tip, FAI, devreye alma ve homologasyon) (İngilizce),

ISO 17050'ye göre uygunluk beyanı (İngilizce),

İsteklinin IRIS Sertifikası (Eğer istekli, üreticinin temsilcisi ise; üreticinin sertifikasını gösterecektir.) (İngilizce),

Özel aletlerin ve test ekipmanlarının listesi (Türkçe ve İngilizce),

Proje aşamasında teslim edilecek dokümanların listesi (Türkçe ve İngilizce),

**Proje organizasyon şeması (Türkçe ve İngilizce),
Detaylandırılmış fiyat listesi (Türkçe ve İngilizce),**

7.4.5. İstekliler tarafından ihale aşamasında numune sunulmasının öngörüldüğü durumlarda, İstenen Numuneler İstekli Tarafından En Geç İhale Saatine Kadar İhale Komisyonu Raportörüne Bu Numunenin Sayı ve Gözle Görülen Tanımını İçeren Tutanak Eşliğinde Teslim Edilecektir. Tutanak istekli firmanın yetkilisi ve ihale komisyonu raportörü tarafından iki nüsha olarak imzalanır ve bir nüshası istekli firmanın yetkilisine verilir. İhale komisyonu raportörü teslim aldığı numuneyi, en geç ihale oturumunun açılmasıyla birlikte ihale komisyonuna bir tutanak eşliğinde verir. Tutanak, ihale komisyonu raportörü ve ihale komisyonu üyeleri tarafından müştereken imzalanır. Yukarıda belirtilen her iki tutanak ihale dosyasında saklanır. İhale üzerinde kalan isteklinin numunesi iş bitimine kadar Kalite Kontrol Dairesinin gözetiminde muhafaza edilir. Numune, iş bitiminde İdarece kabul raporunun yayımlanmasını müteakip, yüklenicinin yazılı talebi üzerine Kalite Kontrol Dairesinin gözetiminde yükleniciye iade edilir. Numunenin iade işlemine ilişkin belgenin bir sureti ihale dosyasında saklanmak üzere ilgili ünite tarafından Satınalma ve Ticaret Dairesine gönderilir. İhale üzerinde kalan yüklenicinin dışındaki isteklilerin numuneleri kesinleşen ihale kararının tebliğini müteakip ihaleye iştirak eden isteklinin kesinleşen ihale kararını kabul ettiğini ve itiraz etmeyeceğini yazılı olarak beyan etmesi karşılığında her zaman ve isteklinin yazılı talebi üzerine yukarıda belirtilen usul ve esaslar dahilinde İdarece iade edilir. Aksi takdirde kesinleşen ihale kararının tebliğini müteakip 4 ay içerisinde ihaleye iştirak eden istekli tarafından talep edilmeyen ve alınmayan numunenin alınması için söz konusu istekliye yapılan yazılı tebligatı takip eden 30 gün içerisinde alınmadığı takdirde İdarenin muhafaza zorunluluğu sona erer ve İdare numune üzerinde dilediği gibi tasarruf etmekte serbesttir.

7.5. Benzer iş olarak kabul edilecek işler aşağıda belirtilmiştir:

- a) .....
- b) .....

7.6. Belgelerin sunuluş şekli:

7.6.1. İstekliler, yukarıda sayılan belgelerin aslını veya aslına uygunluğu noterce onaylanmış örneklerini vermek zorundadır. Ancak, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Nizamnamesinin 9 uncu maddesinde yer alan hüküm çerçevesinde; Gazete idaresince veya Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine bağlı odalarca “aslının aynıdır” şeklinde onaylanarak isteklilere verilen Ticaret Sicili Gazetesi suretleri ile bunların noter onaylı suretleri de kabul edilecektir. İhaleye katılım ve yeterlik kriterlerine ilişkin sunulan belgelerin, EKAP üzerinden veya kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının internet sayfası üzerinden temin edilebilmesi ve teyidinin yapılabilmesi durumunda, bu belgeler için belgelerin sunuluş şekline ilişkin şartlar aranmaz.

7.6.2. Noter onaylı belgelerin aslına uygun olduğunu belirten bir şerh taşıması zorunlu olup, sureti veya fotokopisi görülerek onaylanmış olanlar ile “ibraz edilenin aynıdır” veya bu anlama gelecek bir şerh taşıyanlar geçerli kabul edilmeyecektir.

7.6.3. İstekliler, istenen belgelerin aslı yerine ihale tarihinden önce İdare tarafından “aslı idarece görülmüştür” veya bu anlama gelecek şekilde şerh düşülen suretlerini tekliflerine ekleyebilirler.

7.6.4. Türkiye Cumhuriyetinin yabancı ülkelerde bulunan temsilcilikleri tarafından düzenlenen belgeler dışında yabancı ülkelerde düzenlenen belgeler ile yabancı ülkelerin Türkiye’deki temsilcilikleri tarafından düzenlenen belgelerin tasdik işlemi:

7.6.4.1. Tasdik işleminden, belgedeki imzanın doğruluğunun, belgeyi imzalayan kişinin hangi sıfatla imzaladığının ve varsa üzerindeki mühür veya damganın aslı ile aynı olduğunun teyidi işlemi anlaşılır.

7.6.4.2. Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesine taraf ülkelerde düzenlenen ve bu Sözleşmenin 1 inci maddesi kapsamında bulunan resmi belgeler, “apostil tasdik şerhi” taşıması kaydıyla Türkiye Cumhuriyeti Konsolosluğu veya Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tasdik işleminden muaftır.

7.6.4.3. Türkiye Cumhuriyeti ile diğer devlet veya devletler arasında, belgelerdeki imza, mühür veya damganın tasdik işlemini düzenleyen hükümler içeren bir anlaşma veya sözleşme bulunduğu takdirde, bu ülkelerde düzenlenen belgelerin tasdik işlemi, bu anlaşma veya sözleşme hükümlerine göre yaptırılabilir.

7.6.4.4. “Apostil tasdik şerhi” taşımayan veya tasdik işlemine ilişkin özel hükümler içeren bir anlaşma veya sözleşme kapsamında sunulmayan, yabancı ülkelerde düzenlenen belgelerin üzerindeki imzanın, mührün veya damganın, düzenlendiği ülkedeki Türkiye Cumhuriyeti Konsoloslugu tarafından veya sırasıyla, belgenin düzenlendiği ülkenin Türkiye’deki temsilciliği ile Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından tasdik edilmesi gerekir. Türkiye Cumhuriyeti Konsolosluginun bulunmadığı ülkelerde düzenlenen belgeler ise sırasıyla, düzenlendiği ülkenin Dışişleri Bakanlığı, bu ülkeyle ilişkilerden sorumlu Türkiye Cumhuriyeti Konsoloslugu veya bu ülkenin Türkiye’deki temsilciliği ve Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından tasdik edilmelidir.

7.6.4.5. Yabancı ülkenin Türkiye’deki temsilciliği tarafından düzenlenen belgeler, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından tasdik edilmelidir.

7.6.4.6. Fahri konsolosluklarca düzenlenen belgelere dayanılarak işlem tesis edilmez.

7.6.4.7. Tasdik işleminden muaf tutulan resmi niteliği bulunmayan belgeler:

7.6.4.7.1. Bu bent boş bırakılmıştır.

7.6.5. Teklif kapsamında sunulan ve yabancı dilde düzenlenen belgelerin tercümelerinin yapılması ve bu tercümelerin tasdik işlemi:

7.6.5.1. Yerli istekliler tarafından sunulan ve yabancı dilde düzenlenen belgelerin tercüme ve bu tercümelerin tasdik işlemi, aşağıdaki şekilde yapılır:

7.6.5.1.1. Yerli istekliler ile Türk vatandaşı gerçek kişi ve/veya Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişi ortağı bulunan iş ortaklıkları veya konsorsiyumlar tarafından sunulan ve yabancı dilde düzenlenen belgelerin tercümelerinin, Türkiye’deki yeminli tercümanlar tarafından yapılması ve noter tarafından onaylanması zorunludur. Bu tercüme, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tasdik işleminden muaftır.

7.6.5.2. Yabancı istekliler tarafından sunulan ve yabancı dilde düzenlenen belgelerin tercüme ve bu tercümelerin tasdik işlemi, aşağıdaki şekilde yapılır:

7.6.5.2.1. Tercümelerin tasdik işleminden tercüme gerçekleştiren yeminli tercümanın imzası ve varsa belge üzerindeki mührün ya da damganın aslı ile aynı olduğunun teyidi işlemi anlaşılır.

7.6.5.2.2. Belgelerin tercümelerinin, düzenlendiği ülkedeki yeminli tercüman tarafından yapılmış olması ve tercümesinde “apostil tasdik şerhi” taşıması halinde bu tercümelerde başkaca bir tasdik şerhi aranmaz. Bu tercümelerin “apostil tasdik şerhi” taşıması durumunda ise tercümelerdeki imza ve varsa üzerindeki mühür veya damga, bu ülkedeki Türkiye Cumhuriyeti Konsoloslugu tarafından veya sırasıyla belgenin düzenlendiği ülkenin Türkiye’deki temsilciliği ile Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından tasdik edilmelidir.

7.6.5.2.3. Türkiye Cumhuriyeti ile diğer devlet veya devletler arasında belgelerdeki imza, mühür veya damganın tasdik işlemini düzenleyen hükümler içeren bir anlaşma veya sözleşme bulunduğu takdirde belgelerin tercümelerinin tasdik işlemi de bu anlaşma veya sözleşme hükümlerine göre yaptırılabilir.

7.6.5.2.4. Türkiye Cumhuriyeti Konsolosluginun bulunmadığı ülkelerde düzenlenen belgelerin tercümelerinin, düzenlendiği ülkedeki yeminli tercüman tarafından yapılmış olması ve tercümenin de “apostil tasdik şerhi” taşıması durumunda ise söz konusu tercümedeki imza ve varsa üzerindeki mühür veya damganın sırasıyla bu ülkenin Dışişleri Bakanlığı, bu ülkeyle ilişkilerden sorumlu Türkiye Cumhuriyeti Konsoloslugu veya bu ülkenin Türkiye’deki temsilciliği ve Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından tasdik edilmelidir.

7.6.5.2.5. Yabancı dilde düzenlenen belgelerin tercümelerinin Türkiye’deki yeminli tercümanlar tarafından yapılması ve noter tarafından onaylanması halinde, bu tercümelerde başkaca bir tasdik şerhi aranmaz.

7.6.6. Kalite ve standarda ilişkin belgelerin sunuluş şekli:

7.6.6.1. Uluslararası Akreditasyon Forumu Karşılıklı Tanınma Antlaşmasında yer alan ulusal akreditasyon kurumlarınca akredite edilmiş belgelendirme kuruluşları veya Uluslararası Laboratuvar Akreditasyon İşbirliği Karşılıklı Tanınma Anlaşmasında yer alan akreditasyon kurumları tarafından düzenlenen kalite yönetim sistem belgesinin, Türk Akreditasyon Kurumundan alınan teyit yazısıyla birlikte sunulması zorunludur. Bu belgeler tasdik işleminden muaftır. Bu belgelerden yabancı dilde düzenlenenlerin tercümelerinin Türkiye'deki yeminli tercümanlar tarafından yapılması ve noter tarafından onaylanması zorunludur. Bu tercümeler de Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tasdik işleminden muaftır.

7.6.6.2. Türk Akreditasyon Kurumu tarafından akredite edilen belgelendirme kuruluşları tarafından düzenlenen ve TÜRKAK Akreditasyon Markası taşıyan belgeler için Türk Akreditasyon Kurumundan teyit yazısı alınması zorunlu değildir. Ayrıca, bu belgelerden yurt dışında düzenlenenler de tasdik işleminden muaftır. Ancak, yabancı dilde düzenlenen belgelerin tercümelerinin Türkiye'deki yeminli tercümanlar tarafından yapılması ve noter tarafından onaylanması zorunludur. Bu tercümeler, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tasdik işleminden muaftır.

7.6.6.3. Türk Akreditasyon Kurumundan bir teyit yazısı alınmadan sunulabilen ve yabancı ülkede düzenlenen kalite ve standarda ilişkin belgelerin tasdik işlemi ve tercümelerinin yapılması ve bu tercümelerin tasdik 7.6.4 ve 7.6.5 maddelerindeki esaslara tabidir.

7.7. Yabancı istekli tarafından ihaleye teklif verilmesi halinde, bu Şartname ve eklerinde istenilen belgelerin, isteklinin kendi ülkesindeki mevzuat uyarınca düzenlenmiş olan dengi belgelerin sunulması gerekir.

Madde 8- İhalenin yabancı isteklilere açıklığı ve yerli malı teklif edenler lehine fiyat avantajı uygulanması

8.1. (X) işaretli bölüm geçerlidir.

( ) - İhale, yeterlik kriterlerini taşıyan yerli ve yabancı tüm isteklilere açıktır.

(X) - İhale, yeterlik kriterlerini taşıyan yerli ve yabancı tüm isteklilere açıktır. Yerli malı teklif eden istekliye ihalenin tamamında % 15 (YÜZDEONBEŞ) oranında fiyat avantajı uygulanacaktır. Yerli malı teklif eden isteklilerin fiyat avantajından yararlanabilmesi için teklif ettiği mala/mallara ilişkin yerli malı belgesini/belgelerini sunması zorunludur.

Madde 9- İhaleye katılamayacak olanlar

9.1. 4734 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde ihaleye katılamayacağı belirtilenler ile 4734 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin (b) bendinin (8) numaralı alt bendi gereğince alınacak Bakanlar Kurulu Kararları ile belirlenen yabancı ülkelerin isteklileri doğrudan veya dolaylı ya da alt yüklenici olarak, kendileri veya başkaları adına hiçbir şekilde ihaleye katılamazlar.

9.2. Bu yasaklara rağmen ihaleye katılan istekliler ihale dışı bırakılarak geçici teminatları gelir kaydedilir. Ayrıca, bu durumun tekliflerin değerlendirilmesi aşamasında tespit edilememesi nedeniyle bunlardan biri üzerine ihale yapılmışsa, teminatı gelir kaydedilerek ihale iptal edilir.

9.3. Haklarında ihalelere katılmaktan yasaklama kararı bulunmaması kaydıyla, kamu davası açılanlara ilişkin olarak Kanunun 59 uncu maddesinde yer verilen özel düzenleme veya özel kanunlarda yer verilen düzenlemeler nedeniyle ihalelere katılamayacak durumda olduğu halde ihalelere katılan istekliler sadece ihale dışı bırakılır. Bu durumda olanlar hakkında ayrıca 4734 sayılı Kanunun 11 inci ve 58 inci maddelerinde yer alan idari yaptırımlar uygulanmaz.

Madde 10 - İhale dışı bırakılma

10.1. İsteklilerin, ihale tarihinde 4734 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e), (g) ve (i) bentlerinde belirtilen durumlarda olmaması gerekmektedir. Anılan maddenin dördüncü fıkrasının (c) ve (d) bentleri hariç, bu durumlarında değişiklik olan istekli, İdareye derhal bilgi verecektir. İhale üzerinde kalan istekli ise sözleşmenin imzalanmasından önce, ihale tarihinde 4734 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e) ve (g) bentlerinde belirtilen durumlarda olmadığına ilişkin belgeleri verecektir.

10.2. Bu Şartnamenin 9 uncu maddesi uyarınca ihaleye katılmayacak olanlar ile 4734 sayılı Kanununun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca ihale dışı bırakılma nedenlerini taşıyan istekliler değerlendirme dışı bırakılır.

Madde 11- Yasak fiil veya davranışlar

11.1. İhalelerde ve sözleşmenin uygulanması sırasında aşağıda belirtilen fiil veya davranışlarda bulunmak yasaktır:

- a) Hile, vaat, tehdit, nüfuz kullanma, çıkar sağlama, anlaşma, irtikap ve rüşvet suretiyle veya başka yollarla sözleşmeye ilişkin işlemlere fesat karıştırmak veya buna teşebbüs etmek.
- b) İsteklileri tereddüde düşürmek, katılımı engellemek, isteklilere anlaşma teklifinde bulunmak veya teşvik etmek, rekabeti veya ihale kararını etkileyecek davranışlarda bulunmak.
- c) Sahte belge düzenlemek, kullanmak veya bunlara teşebbüs etmek.
- ç) Sözleşme konusu işin yapılması veya teslimi sırasında hileli malzeme, araç veya usuller kullanmak, fen ve sanat kurallarına aykırı, eksik, hatalı veya kusurlu imalat yapmak.
- d) Taahhüdünü yerine getirirken İdareye zarar vermek.
- e) Bilgi ve deneyimini İdarenin zararına kullanmak.
- f) Mücbir sebepler dışında, ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine aykırı olarak taahhüdünü yerine getirmemek.
- g) Yüklenicilerin iş ve işlemlerine teknik ve mali yapılarına ilişkin olarak gizli kalması gereken bilgi ve belgeleri ifşa etmek.

11.2. 11.1. maddede belirtilen hususlar ile 4734 sayılı Kanununun 11 inci maddesi uyarınca ihaleye katılmayacak olanlar ile 17 nci maddesinde sayılan yasak fiil veya davranışta bulunduğu tespit edilenler hakkında, ayrıca fiil veya davranışın özelliğine göre aynı Kanununun Dördüncü Kısmında belirtilen hükümler uygulanır.

Madde 12- Teklif hazırlama giderleri

12.1. Tekliflerin hazırlanması ve sunulması ile ilgili bütün masraflar isteklilere aittir. İdare, ihalenin seyrine ve sonucuna bakılmaksızın, isteklinin üstlendiği bu masraflardan dolayı hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz.

Madde 13- İhale dokümanında değişiklik veya açıklama yapılması

13.1. İlanlarda hata fark edilmesi durumunda, ihale yetkilisinin onayı ile ilan yenilenir veya ihale dokümanını satın almış veya satın alacak bütün istekliler değişiklik konusunda yazılı olarak bilgilendirilir.

13.2. İlan yapıldıktan sonra ihale dokümanında değişiklik yapılmaması esastır. Ancak, ilan yapıldıktan sonra, tekliflerin hazırlanmasını veya işin gerçekleştirilmesini etkileyebilecek maddi veya teknik hatalar veya eksikliklerin idarece tespit edilmesi veya isteklilerce yazılı olarak bildirilmesi halinde, buna ilişkin zeyilname, son teklif verme gününden önce bilgi sahibi olmalarını temin edecek şekilde ihale dokümanı alanların tamamına gönderilir. Zeyilname ile yapılan değişiklikler nedeniyle tekliflerin hazırlanabilmesi için ek süre ihtiyaç duyulması halinde, ihale tarihi bir defaya mahsus olmak üzere en fazla yirmi gün süre ile ertelenebilir. İhalenin ne kadar süre ile ertelendiği idarenin internet sitesinden duyurulur ve gerek duyulması durumunda şartname alan isteklilere yazı ile bildirilir. Zeyilname düzenlenmesi halinde, teklifini bu düzenlemeden önce vermiş olan isteklilere tekliflerini geri çekerek, yeniden teklif verme imkanı sağlanır.

13.3. İhale dokümanında açıklanmasına ihtiyaç duyulan hususlarla ilgili olarak son teklif verme gününden bir gün öncesine kadar idare yazılı açıklama yapabilir. İdarece yapılan yazılı açıklamalar ihale veya ön yeterlik dokümanının parçasıdır.

Madde 14- İhale saatinden önce ihalenin iptal edilmesinde idarenin serbestliği

14.1. İdarenin gerekli gördüğü veya ihale dokümanında yer alan belgelerde ihalenin yapılmasına engel olan ve düzeltilmesi mümkün bulunmayan hususların bulunduğu tespit edildiği hallerde, ihale saatinden önce ihale iptal edilebilir.

14.2. Bu durumda, iptal nedeni belirtilmek suretiyle ihalenin iptal edildiği, ihale dokümanı satın alan isteklilere tebliğ edilir. İhalenin iptal edilmesi halinde, verilmiş olan bütün teklifler reddedilmiş sayılır ve bu teklifler açılmaksızın isteklilere iade edilir. İhalenin iptal edilmesi nedeniyle isteklilerce idareden herhangi bir hak talebinde bulunulamaz.

Madde 15- Alt yükleniciler

15.1. (X) İşaretli bölüm geçerlidir;

( ) - İşin tamamı yüklenici tarafından yapılacaktır.

(X) - İşin bir kısmı alt yüklenicilerce yapılabilir.

15.2. İdarece ihale konusu alımın/işin bir kısmının alt yüklenicilerce yapılabileceği hususunun öngörüldüğü ihalelerde, ihaleye iştirak eden istekliler ihale konusu alımın/işin hangi kısımlarını alt yüklenicilere yaptıracaklarını tekliflerinin ekinde yazılı olarak bildireceklerdir. İhale üzerinde kalan istekli, şayet teklifinde işin hangi kısımlarını alt yükleniciye yaptıracağını bildirmişse, sözleşme yapmadan önce sözleşme konusu işin hangi kısımlarını hangi alt yüklenicilere yaptıracağını yazılı olarak İdareye bildirecektir. İhale konusu alımın/işin alt yüklenicilerce yapılan kısmına ilişkin olarak asıl yüklenicinin sorumluluğu ortadan kalkmaz. İdare kendisine bildirilen alt yükleniciyi gerekçesini belirtmek suretiyle uygun bulup bulmamakta veya değiştirilmesini istemekte serbesttir. Yüklenici tarafından İdareye bildirilip, İdarece uygun bulunan alt yüklenici, yüklenici tarafından İdarenin onayı alınmadan değiştirilemez.

III. TEKLİFLERİN HAZIRLANMASI VE SUNULMASINA İLİŞKİN HUSUSLAR

Madde 16-Tekliflerin dili:

16.1.-(X) İşaretli bölüm geçerlidir;

( ) - Teklifi oluşturan bütün belgeler ve ekleri ile diğer doküman Türkçe olacaktır. Başka bir dilde sunulan belgeler, Türkçe onaylı tercümesi ile birlikte verilmesi halinde geçerli sayılacaktır. Bu durumda teklifin veya belgenin yorumlanmasında Türkçe tercüme esas alınır. Tercümelerin yapılması ve tercümelerin tasdiki işleminde ilgili maddedeki düzenlemeler esas alınacaktır. (Teknik Şartnamede istenen bilgi, belge ve dokümanlar şartnamede belirtilen dilde olacaktır.)

(X) - İsteklilerce, aşağıda belirtilen belgeler dışındaki tüm belgeler, Türkçe onaylı tercümesi ile birlikte verilmesi halinde geçerlidir. Tercümelerin yapılması ve tercümelerin tasdiki işleminde ilgili maddedeki düzenlemeler esas alınacaktır. Bu durumda teklifin veya belgenin yorumlanmasında Türkçe tercüme esas alınır. Türkçe'ye çevrilmeden sunulabilecek belgeler:

Yabancı dilde sunulabilecek belgeler; Teknik Şartnamede ve İdari Şartnamede Yabancı Dilde Verilmesi Öngörülen Bilgi ve/veya Belgeler

Madde 17- Teklif ve ödemelerde geçerli para birimi

17.1. (X) işaretli bölüm geçerlidir.

( ) - İstekliler, teklifini gösteren fiyatları ve bunların toplam tutarlarını Türk Lirası olarak belirtecektir. Sözleşme konusu işin ödemelerinde de bu para birimi kullanılacaktır.

(X) - İstekliler, teklifini gösteren fiyatları ve bunların toplam tutarlarını aşağıda belirtilen para birimi veya birimlerinde belirtebilirler. Sözleşme konusu işin ödemelerinde de bu para birimi kullanılacaktır.

- Türk Lirası veya
- EURO

17.2. Yerli istekli ile döviz bazında sözleşme yapılması durumunda ödeme sözleşmede belirtildiği şekilde TL olarak yapılacaktır.

17.3. Yabancı isteklilerce döviz cinsinden verilen ve akreditifli ödeme biçimini içeren tekliflerin ödemeleri sözleşmede belirtildiği şekilde ödemeye esas para cinsinden yapılacaktır.

Madde 18- Kısmi teklif verilmesi

18.1. İşaretli bölüm geçerlidir;

( ) - İhale konusu işe ilişkin kısmi teklif verilebilir.

(X) - **İhale konusu işe ilişkin kısmi teklif verilemez.**

18.2. Kısmi teklif verilmemesi halinde teklif verilecek kalemlerdeki miktarın tamamı için teklif verilecektir.

18.3. Kısmi teklif verilmesi halinde; isteklilerce verilecek tekliflerde ihale konusu alımın tamamını mı yoksa bir kısmını mı kapsadığı hususu teklif mektubunda açıkça belirtilecektir.

Madde 19 Alternatif teklifler

19.1. İşaretli bölüm geçerlidir;

(X) - **İhale konusu işe ilişkin olarak alternatif teklif verilemeyecektir.**

( ) - İhale konusu işe ilişkin alternatif teklif verilebilecektir. Alternatif teklifler teknik şartnamede belirtildiği gibi değerlendirilecektir.

Madde 20- Fiyat farkı

20.1. (x)- İşaretli bölüm geçerlidir;

( ) - İhale konusu iş için sözleşmenin uygulanması sırasında aşağıdaki esaslara göre fiyat farkı hesaplanacaktır.

• .....

(X) - **İhale konusu iş için sözleşmenin uygulanması sırasında fiyat farkı hesaplanmayacaktır. Ancak, mücbir sebepler veya idareden kaynaklanan nedenlerle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, yürürlükte bulunan fiyat farkına ilişkin esaslar dikkate alınarak fiyat farkı hesaplanacaktır.**

Madde 21- Avans verilmesi şartları ve miktarı

21.1 (X) İşaretli Bölüm geçerlidir.

(X) - **Avans verilmeyecektir.**

( ) - İdare aşağıda belirtilen şart ve miktarda **Avans** verilecektir.

21.2. Avans verilmesi halinde Yükleniciden avans miktarı kadar teminat alınacaktır.

21.3. Avans verilmesi halinde Verilen avans hiçbir şekilde başkalarına devir veya temlik edilemez.”

Madde 22- Tekliflerin sunulma şekli ve İş Ortaklığı

22.1. Tekliflerin sunulma şekli

a) Teklif Mektubu ve geçici teminat da dahil olmak üzere ihaleye katılabilme şartı olarak bu şartname ile istenilen bütün belgeler bir zarfa konulur. Zarfın üzerine isteklinin adı, soyadı veya ticaret unvanı, tebligata esas açık adresi, teklifin hangi işe ait olduğu, ihale dosya numarası ve ihaleyi yapan idarenin açık adresi yazılır. Zarfın yapııştırılan yeri istekli tarafından imzalanarak, mühürlenecek veya kaşelenecektir.

b) Teklifler ihale dokümanında belirtilen ihale saatine kadar sıra numaralı alındılar karşılığında idareye (Genel Evrak Şefliğine) teslim edilir. Bu saatten sonra verilen teklifler kabul edilmez ve açılmadan istekliye iade edilir.

c) Teklifler iadeli taahhütlü olarak posta ile de gönderilebilir. Posta ile gönderilecek tekliflerin ihale dokümanında belirtilen ihale saatine kadar idareye ulaşması şarttır. Postadaki gecikme nedeniyle işleme konulmayacak olan tekliflerin alınış zamanı bir tutanakla tespit edilir ve değerlendirmeye alınmadan istekliye iade edilir.

ç) Verilen teklifler, bu şartname hükümlerine göre zeyilname düzenlenmesi hali hariç, herhangi bir sebeple geri alınamaz ve değiştirilemez.

d) Zeyilname ile teklif verme süresinin uzatılması halinde, idare ve isteklilerin ilk teklif verme tarihine bağlı tüm hak ve yükümlülükleri süre açısından, yeniden tespit edilen son teklif verme tarihine ve saatine kadar uzatılmış sayılır.

22.2. İş Ortaklığı;

- a) Birden fazla gerçek veya tüzel kişi, iş ortaklığı oluşturmak suretiyle ihaleye teklif verebilir.
- b) İş ortaklığında en çok hisseye sahip ortak, pilot ortak olarak gösterilmek zorundadır. Ancak bütün ortakların hisse oranlarının eşit olduğu veya diğer ortaklara göre daha fazla hisse oranına sahip ve hisseleri birbirine eşit olan ortakların bulunduğu iş ortaklıklarında ise bu ortaklardan biri pilot ortak olarak belirlenir.
- c) İş ortaklığı oluşturmak suretiyle ihaleye teklif verecek istekliler, iş ortaklığı yaptıklarına dair pilot ortağın da belirtildiği ekte örneği bulunan iş ortaklığı beyannamesini teklifleriyle beraber sunacaklardır.
- ç) İhalenin iş ortaklığı üzerinde kalması halinde, iş ortaklığı tarafından, sözleşmenin imzalanmasından önce noter onaylı ortaklık sözleşmesinin İdareye verilmesi zorunludur.
- d) İş ortaklığı sözleşmesinde, ortakların hisse oranları, pilot ortak ile diğer ortakların işin yerine getirilmesinde müştereken ve müteselsilen sorumlu oldukları belirtilecektir.

Madde 23- Teklif mektubunun şekli ve içeriği

23.1. Teklif mektupları, ekteki form örneğine uygun şekilde yazılı ve imzalı olarak sunulur.

23.2. Teklif mektubunda;

- a) İhale dokümanının tamamen okunup kabul edildiğinin belirtilmesi,
- b) Teklif edilen bedelin rakam ve yazı ile birbirine uygun olarak açıkça yazılması,
- c) Kazıntı, silinti, düzeltme bulunmaması,
- ç) Türk vatandaşı gerçek kişilerin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının, Türkiye’de faaliyet gösteren tüzel kişilerin ise vergi kimlik numarasının belirtilmesi,
- d) Teklif mektubunun ad, soyad veya ticaret unvanı yazılmak suretiyle yetkili kişilerce imzalanmış olması,

zorunludur.

23.3. İş ortaklığı olarak teklif veren isteklilerin teklif mektuplarının, ortakların tamamı tarafından veya yetki verdikleri kişiler tarafından imzalanması gerekir.

Madde 24- Tekliflerin geçerlilik süresi

24.1. Tekliflerin geçerlilik süresi, ihale tarihinden itibaren en az **120 (Yüzyirmi)** takvim günü olmalıdır. Bu süreden daha kısa süreli teklif mektupları değerlendirmeye alınmayacaktır.

24.2. İhtiyaç duyulması halinde idare teklif geçerlilik süresi sona ermeden, teklif geçerlilik süresinin en fazla yukarıda belirtilen süre kadar uzatılması yönünde isteklilerden talepte bulunabilir. İstekliler, idarenin bu talebini kabul edebilir veya reddedebilir. İdarenin teklif geçerlilik süresi uzatılması talebini reddeden isteklinin geçici teminatı iade edilecektir.

24.3. Talebi kabul eden istekliler, teklif ve sözleşme koşulları değiştirilmeksizin, geçici teminatını kabul edilen yeni teklif geçerlilik süresine ve her bakımdan geçici teminata ilişkin hükümlere uydurmak zorundadır.

24.4. Bu konudaki istek ve cevaplar yazılı olarak posta yoluyla veya faksla gönderilir veya imza karşılığı elden teslim edilir.

Madde 25- Katma değer ve özel tüketim vergisi

25.1. İlgili mevzuatı uyarınca hesaplanacak Katma Değer Vergisi teklif bedeline dahil olmayıp idare tarafından yükleniciye veya ilgili idareye ödenecektir. Özel tüketim vergisi kapsamında yer alan mal alımlarında; Özel tüketim vergisinin teklif fiyatına dahil olduğu kabul edilecek ve Yüklenicinin imalatçı olması durumunda da, satış faturasında ÖTV ayrı bir kalem olarak gösterilecektir. **(İhale konusu iş KDV’den muaf olup, işin faturaları KDV’siz olarak düzenlenecektir.)**

Madde 26- Vergi, resim, harçlar ve sözleşmeyle ilgili diğer giderler

26.1. Yerli istekli ile sözleşme imzalanması halinde; Malzemenin teslim yerine getirilmesine kadar nakliyesi, sigortası, bütün masrafları ve bu sözleşmede kime ait olacağı belirlenmemiş olan vergi ve resimleri, teslim alma belgesi v.b. evraka ve bu sözleşme ve ihale kararına ait damga vergisi, ödemedi doğan her türlü banka komisyon ve masrafları, avans verilmesi halinde avans tutarı üzerinden gerçekleştirilecek damga vergisi yükleniciye aittir.

26.2. Yabancı istekli ile sözleşme imzalanması halinde;

26.2.1. FOB/FCA teslimde, malzemenin nakil aracına yüklenmesine kadar, yükleme masrafı ve yabancı ülkede ödenmesi gereken bütün vergi, resim, giderler, yükleme limanında/yerinde oluşabilecek ardiye ve demuraj ile sözleşme ve ihale kararına ait damga vergisi, avans verilmesi halinde avans tutarı üzerinden gerçekleştirilecek damga vergisi ve istenmesi durumunda, menşei şahadetnamesinin onay masrafı ve teminat mektupları ile ilgili her türlü masraflar yükleniciye, teslimden sonraki, navlun, sigorta, gümrük vergi, resim ve harçları ise idareye aittir. Exworks teslimde yüklenici, malların idare için kendi işyeri, depo veya fabrika ya da belirlenecek herhangi bir yerde taşıma aracına yüklenmeden ve ihrac gümrüğünden geçirilmeden teslim edecektir.

26.2.2. CIF/CIP teslimde, nakliye, sigorta ve yabancı ülkede ödenmesi gereken bütün vergi, resim, giderler, yükleme sırasında oluşabilecek ardiye, demuraj v.s. masraflar ile sözleşme ve ihale kararına ait damga vergisi, avans verilmesi halinde avans tutarı üzerinden gerçekleştirilecek damga vergisi ve istenmesi durumunda, menşei şahadetnamesinin onay masrafı ve teminat mektupları ile ilgili her türlü masraflar yükleniciye aittir. DDU teslimde yüklenici, malları idarenin belirleyeceği yere gümrüklemeden ve belirtilen varna yerinde gelen taşıma aracından boşaltmadan idareye teslim edecektir. Yüklenici, malların belirlenecek varış yerine kadar taşınması ve gümrük formalitelerinin yerine getirilmesi ile ilgili her türlü risk ve masrafları (ithalattan alınan vergi, resim ve harçlar hariç) üstlenecektir. DDP teslimde yüklenici, malları idarenin belirleyeceği yere kadar taşınması, ithal gümrüğünden geçirilmesi için gerekli vergi, resim ve diğer harçlar dahil olmak üzere her türlü riziko ve giderleri üstlenerek malları teslim edecektir.

26.2.3. Malzemenin, gümrük işlemlerini gerçekleştirebilmek için gerekli olan fatura, taşıma konşimentosu ve ülkelere göre düzenlenen ATR, EUR-1 veya menşei şahadetnamesi gibi evrakların sevkiyata uygunsuz olmasından dolayı, Türkiye giriş gümrüğünde doğabilecek her türlü ceza, masraf, ardiye ve demuraj yükleniciye ait olup, bu cezalardan başka, İdarenin bu yüzden uğrayacağı sair kayıplarını yüklenici,

26.2.4. Ambalajlama hatasından dolayı oluşabilecek her türlü hasar ve ambalajların markasız olması yüzünden, malzemenin yanlış bir yere boşaltılmasından ileri gelecek fazla masrafları yüklenici,

26.2.5. Sözleşme koşullarına ve teslim süresine uygun olarak düzenlenmiş akreditif ve malzeme bedelinin transferi ile ilgili olarak Türkiye'de gerçekleşecek banka komisyon ve masraflarını İdare, bu akreditifle ilgili olarak yabancı ülkede gerçekleşecek banka komisyon ve masraflarını (istendiği takdirde teyit masrafı dahil) ise yüklenici,

26.2.6. Sözleşme koşullarına ve teslim süresine uygun olarak idare tarafından tesis ettirilecek akreditifte yükleniciden kaynaklanan nedenlerden dolayı değişiklik yapılması ve geçerlilik süresinin İdare ile ilgili olmayıp yüklenicinin talebiyle uzatılması (temdidi) halinde; Türk Bankasının gerçekleştireceği masraf ve vergiler ile malın tesis edilen akreditif süresi içerisinde gönderilmeyişi yüzünden idarenin maruz kalabileceği sair masrafları ve rezerv masraflarını yüklenici, ödeyecektir

Madde 27- Geçici teminat

27.1. İstekliler teklif ettikleri bedelin %3'ünden az olmamak üzere kendi belirleyecekleri tutarda geçici teminat vereceklerdir. Teklif edilen bedelin %3'ünden az oranda geçici teminat veren isteklilerin teklifleri değerlendirme dışı bırakılacaktır.

27.2. Geçici teminat olarak sunulan banka veya özel finans kurumlarına ait teminat mektuplarının geçerlilik süresi, teklif geçerlilik süresinden itibaren en az otuz (30) gün fazla olacaktır.

27.3. Kabul edilebilir bir geçici teminat ile birlikte verilmeyen teklifler, idare tarafından istenilen katılma şartlarının sağlanamadığı gerekçesiyle değerlendirme dışı bırakılacaktır.

Madde 28- Teminat olarak kabul edilecek değerler

28.1. Teminat olarak kabul edilecek değerler aşağıda sayılmıştır:

- a) Tedavüldeki Türk Parası.
- b) Bankalar tarafından verilen teminat mektupları.
- c) Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet İç Borçlanma Senetleri ve bu senetler yerine düzenlenen belgeler.

28.2. 28.1. maddesinin (c) bendinde belirtilen senetler ve bu senetler yerine düzenlenen belgelerden nominal değere faiz dahil edilerek ihraç edilenler, anaparaya tekabül eden satış değeri üzerinden teminat olarak kabul edilir.

28.3. İlgili mevzuatına göre Türkiye’de faaliyette bulunmasına izin verilen yabancı bankaların düzenleyecekleri teminat mektupları ile Türkiye dışında faaliyette bulunan banka veya benzeri kredi kuruluşlarının kontrgarantisi üzerine Türkiye’de faaliyette bulunan bankaların düzenleyecekleri teminat mektupları da teminat olarak kabul edilir.

28.4. Teminat mektubu verilmesi halinde, bu mektubun kapsam ve şeklinin, Kamu İhale Kurumu tarafından belirlenen esaslara ve standart formlara uygun olması gerekir. Bu esaslara ve standart formlara aykırı olarak düzenlenmiş teminat mektupları geçerli kabul edilmez.

28.5. Teminatlar, teminat olarak kabul edilen diğer değerlerle değiştirilebilir.

28.6. Her ne suretle olursa olsun, İdarece alınan teminatlar haczedilemez ve üzerine ihtiyati tedbir konulamaz.

Madde 29- Geçici teminatın teslim yeri

29.1. Teminat mektupları, teklif zarfının içinde ihale komisyonuna sunulur.

29.2. Teminat mektupları dışındaki teminatların TÜVASAŞ Genel Müdürlüğü Mali İşler Dairesi Başkanlığı’na yatırılması ve makbuzlarının teklif zarfının içinde konulması gerekir.

Madde 30- Geçici teminatların iadesi

30.1. İhale üzerinde bırakılan istekli ile ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibi istekliye ait teminat mektupları ihaleden sonra Mali İşler Daire Başkanlığına teslim edilir. Diğer isteklilere ait teminatlar ise hemen iade edilir.

30.2. İhale üzerinde bırakılan isteklinin geçici teminatı ise gerekli kesin teminatın verilip sözleşmeyi imzalaması halinde iade edilir.

30.3. İhale üzerinde bırakılan istekli ile sözleşme imzalanması halinde, ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibine ait teminat, sözleşme imzalandıktan hemen sonra iade edilir.

IV-TEKLİFLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SÖZLEŞME YAPILMASINA İLİŞKİN HUSUSLAR

Madde 31- İhale komisyonlarınca tekliflerin alınması, açılması ve değerlendirilmesi

31.1. Teklifler, bu Şartnamede belirtilen ihale saatine kadar İdareye (tekliflerin sunulacağı yere) verilecektir.

31.2. İhale komisyonu tarafından, tekliflerin alınması ve açılmasında aşağıda yer alan usul uygulanır:

31.2.1. İhale komisyonunca bu Şartnamede belirtilen ihale saatinde ihaleye başlanır ve bu saate kadar kaç teklif verilmiş olduğu bir tutanakla tespit edilerek, hazır bulunanlara duyurulur.

31.2.2. İhale komisyonu teklif zarflarını alınış sırasına göre inceler. Bu incelemede, zarfın üzerinde isteklinin adı, soyadı veya ticaret unvanı, tebligata esas açık adresi, teklifin hangi işe ait olduğu, ihaleyi yapan İdarenin açık adresi ve zarfın yapııştırılan yerinin istekli tarafından imzalanıp

mühürlenmesi veya kaşelenmesi hususlarına bakılır. Bu hususlara uygun olmayan zarflar bir tutanakla belirlenerek değerlendirmeye alınmaz.

31.2.3. Zarflar isteklilerle birlikte hazır bulunanlar önünde alınıp sırasına göre açılır. İsteklilerin belgelerinin eksik olup olmadığı ve teklif mektubu ile geçici teminatlarının usulüne uygun olup olmadığı kontrol edilir. Belgeleri eksik olan veya teklif mektubu ile geçici teminatı usulüne uygun olmayan istekliler tutanakla tespit edilir. İstekliler ve teklif bedelleri açıklanarak tutanağa bağlanır. Düzenlenen bu tutanaklar ihale komisyonunca imzalanır ve ihale komisyon başkanı tarafından onaylanmış bir sureti isteyenlere imza karşılığı verilir.

31.2.4. Bu aşamada hiçbir teklifin reddine veya kabulüne karar verilmez. Teklifi oluşturan belgeler düzeltilemez ve tamamlanamaz. Teklifler değerlendirilmek üzere ilk oturum kapatılır.

Madde 32-İsteklilerden tekliflerine açıklık getirmelerinin istenilmesi ve Tekliflerin değerlendirilmesi

32.1. İhale komisyonunun talebi üzerine İdare, tekliflerin incelenmesi, karşılaştırılması ve değerlendirilmesinde yararlanmak üzere açık olmayan hususlarla ilgili isteklilerden açıklama isteyebilir.

32.2. Bu açıklama, hiçbir şekilde teklif fiyatında değişiklik yapılması veya ihale dokümanında öngörülen kriterlere uygun olmayan tekliflerin uygun hale getirilmesi amacıyla istenilemez ve bu sonucu doğuracak şekilde kullanılamaz.

32.3. Tekliflerin değerlendirilmesinde, öncelikle belgeleri eksik olduğu veya teklif mektubu ile geçici teminatı usulüne uygun olmadığı ilk oturumda tespit edilen isteklilerin tekliflerinin değerlendirme dışı bırakılmasına karar verilir.

32.4. Teklifin esasını değiştirecek nitelikte olmaması kaydıyla, sunulan belgelerde bilgi eksikliği bulunması halinde İdarece belirlenen sürede bu eksik bilgilerin tamamlanması yazılı olarak istenir. Bu çerçevede, tamamlanması istenen bilgi eksikliklerinin giderilmesine ilişkin belgelerin niteliği dikkate alınarak İdare tarafından iki iş gününden az olmamak üzere makul bir tamamlama süresi verilir. Belirlenen sürede bilgileri tamamlamayanların teklifleri değerlendirme dışı bırakılır ve geçici teminatları gelir kaydedilir.

32.5. Bilgi eksikliklerinin tamamlanmasına ilişkin olarak, verilen süre içinde isteklilerce sunulan belgelerin ihale tarihinden sonraki bir tarihte düzenlenmesi halinde, bu belgeler, isteklinin ihale tarihi itibarıyla ihaleye katılım şartlarını sağladığını tevsik etmesi durumunda kabul edilecektir. Teklif fiyatı idarenin tespit ettiği yaklaşık maliyete ve ihaleye iştirak eden diğer isteklilerin teklif fiyatlarına kıyasla çok yüksek olan isteklilerden ihale komisyonu bilgi ve belge tamamlama yoluna gitmeyebilir.

32.6. Farklı teslim şekilleri içeren tekliflerin alınması durumunda, teklifler eşit şartlara getirilir.

32.7. İdari şartnamede Türk Lirası veya başka para birimleri cinsinden teklif verilebileceği öngörülen ihalelerde tekliflerin değerlendirilmesi, teklif edilen bedellerin ihale tarihindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz alış kuru veya çapraz kur üzerinden ödemeye esas para birimine çevrilmesi suretiyle yapılır.

32.8. En düşük fiyatın en uygun teklif olarak değerlendirildiği ihalelerde, birden fazla istekli tarafından aynı fiyatın teklif edildiği ve bunların da en uygun teklif olduğu anlaşıldığı takdirde ihale komisyonunca takdir hakkı kullanılarak;

- a) Kısmi teklife açık ihalelerde; birden fazla en uygun teklifin tek bir kalem için geçerli olması durumunda üzerine en fazla kalem ihale edilen,
- b) İdarece teslim süresinin öngörülmediği ihalelerde teslim süresi daha kısa olan,
- c) İdarece garanti süresinin öngörülmediği ihalelerde garanti süresi daha uzun olan,
- ç) İş deneyiminin ön görüldüğü ihalelerde en fazla iş deneyim tutarına sahip olan,
- d) İdarece iş deneyiminin ön görülmediği ihalelerde aynı fiyat teklif eden isteklilerden iş deneyim belgesi istenerek en yüksek iş deneyimine sahip olan, istekli lehine karar verilebilir.

32.9. 4734 Sayılı Kanununun 10 uncu maddesinin 4 üncü fıkrasında belirtilen durumlardaki istekliler ihale dışı bırakılır.

32.10. Bu ilk değerlendirme ve işlemler sonucunda belgeleri eksiksiz ve teklif mektubu ile geçici teminatı usulüne uygun olan isteklilerin tekliflerinin ayrıntılı değerlendirilmesine geçilir.

32.11. Bu aşamada, isteklilerin ihale konusu işi yapabilme kapasitelerini belirleyen yeterli kriterlerine ve tekliflerin ihale dokümanında belirtilen şartlara uygun olup olmadığı ile birim fiyat teklif cetvellerinde aritmetik hata bulunup bulunmadığı incelenir.

32.12. Tekliflerde Aritmetik hata bulunması halinde, teklif edilen birim fiyatlar esas alınarak aritmetik hatalar ihale komisyonu tarafından resen düzeltilir. Bu durum hemen istekliye yazı ile bildirilir. İstekli düzeltilmiş teklifi kabul edip etmediğini 5 işgünü geçmeyecek şekilde idarece belirlenecek süre içinde yazılı olarak bildirmek zorundadır. Bildirimler ve /veya isteklilerce verilecek cevaplar faks veya elden yapılabilir. İsteklinin düzeltilmiş teklifi kabul etmediğini bildirmesi veya bu süre içinde herhangi bir cevap vermemesi halinde teklifi değerlendirme dışı bırakılır.

32.13. İdarenin yazılı açıklama talebine, istekli tarafından yazılı olarak cevap verilir.

32.14. Yukarıda belirtilen değerlendirmelerden sonucunda Uygun olmadığı belirlenen teklifler değerlendirme dışı bırakılır.

32.15. Aşırı düşük teklifler (x) İşaretli bölüm geçerlidir.

32.15.1.

(X) - İhale, açıklama istenmeksizin ekonomik açıdan en avantajlı teklif üzerinde bırakılacaktır.

( ) - İhale komisyonu tarafından;

a) İmalat sürecinin ekonomik olması,

b) Seçilen teknik çözümler ve teklif sahibinin mal ve hizmetlerin temininde kullanacağı avantajlı koşullar,

c) Teklif edilen malın özgünlüğü,

gibi hususlarda yapılan yazılı açıklamalar dikkate alınarak aşırı düşük teklifler değerlendirilecektir. Bu değerlendirme sonucunda, açıklamaları yeterli görülmeyen veya yazılı açıklamada bulunmayan isteklilerin teklifleri reddedilir.

32.16. Ekonomik açıdan en avantajlı teklifin belirlenmesi (x)- İşaretli bölüm geçerlidir;

32.16.1.

( ) - Ekonomik açıdan en avantajlı teklif sadece teklif edilen fiyatların en düşük olanıdır.

(x) - Ekonomik açıdan en avantajlı teklif, fiyat ile birlikte aşağıda belirtilen fiyat dışı unsurlar da dikkate alınarak belirlenecektir.

Milli Elektrik Tren Seti Projesi İkincil Süspansiyon (Hava Yastığı) Temini İle İlgili Özel Şartlar şartnamesin 2.1. maddesinde belirtildiği gibi; İsteklilerin ilk 3 tren setlik ("a ve b" maddeleri) satın alma ihalesinde verdikleri fiyat tekliflerinde, maliyet verimliliğini sağlamak için aşağıda açıklandığı gibi fiyat dışı unsurlar uygulanacaktır.

Pn: Hesaplanan puan

Po: İsteklinin ilk 3 tren setlik (a ve b maddeleri) ihale sırasında verdiği 1 tren setlik ürün temel fiyatı

n: Toplam tren seti adedi; (n=21)

NRC: İsteklinin ilk 3 tren setlik (a ve b maddeleri) ihale sırasında verdiği mühendislik ücretleri (Mühendislik, Tasarım, Test, Eğitim, Teknik Destek, Jigs/fikstür, RAMS analizi, dokümantasyon, proje yönetimi vb. giderler). İstekli teklifinde NRC giderlerini detaylandıracaktır.

$P_n = P_o + \frac{NRC}{n}$

n

Yukarıdaki hesaplamada en düşük puan alan en avantajlı teklif olarak değerlendirilecektir.

(Detaylı açıklamalar Milli Elektrik Tren Seti Projesi İkincil Süspansiyon (Hava Yastığı) Temini ile İlgili Özel Şartlar şartnamesinde belirtilmiştir.)

32.17. En son aşamada, yapılan değerlendirme sonucunda, ihalede en uygun teklifi veren istekli tespit edilir ve ihale bu istekli üzerinde bırakılır.

32.18. İhale kararı ihale yetkilisince onaylanmadan önce, ihale üzerinde bırakılan istekli ile varsa ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibi isteklinin ihalelere katılmaktan yasaklı olup olmadığı Kurumdan teyit edilerek buna ilişkin belge ihale kararına eklenir.

32.19. Yapılan teyit işlemi sonucunda, her iki isteklinin de yasaklı çıkması durumunda ihale iptal edilir.

32.20. İhale yetkilisi, ihale kararını onaylar veya gerekçesini açıkça belirtmek suretiyle iptal eder.

32.21. İhale; kararın ihale yetkilisince onaylanması halinde geçerli, iptal edilmesi halinde ise hükümsüz sayılır.

32.22. Bütün tekliflerin reddedilmesi ve ihalenin iptal edilmesinde idare serbesttir.

Madde 33- Sözleşmeye davet

33.1.İhale kararının ihale yetkilisince onaylanmasını müteakip en geç üç iş günü içinde; üzerinde ihale kalan istekliye, tebliğ tarihini izleyen en geç on gün içinde kesin teminatı vermek suretiyle sözleşmeyi imzalaması hususu, imzası alınmak suretiyle elden veya faks ile ya da posta ile tebliğ edilir. Yabancı istekliler için on günlük süre yirmi iki gün olarak uygulanır. İhalenin sonucu ihaleye iştirak eden diğer isteklilere de ihale kararının ihale yetkilisince onaylanmasını müteakip en geç üç iş günü içinde faks ile ya da posta ile yazılı olarak bildirilir.

Madde 34- Kesin teminat

34.1.İhale üzerinde kalan istekliden sözleşme imzalanmadan önce, ihale bedeli üzerinden hesaplanmak suretiyle %6 oranında kesin teminat alınır. Teminat mektubu olarak verilecek kesin teminatlar bu şartname ekindeki standart formata uygun olarak verilecektir. Kesin teminat mektubunun süreli olması esastır. Ancak, sözleşmenin yabancı istekli ile yapılması ve ödemenin akreditif yoluyla yapılması durumunda; kesin teminat mektubunun süresi, malın teslim süresine, varsa garanti süresinin de eklenmesi sureti ile bulunacak süre kadar olacaktır. Süre uzatımı halinde, kesin teminat mektubunun süresi, uzatılan süre kadar yenilenir.

34.2. Fiyat farkı ödenmesi öngörülerek ihale edilen işlerde fiyat farkı olarak ödenecek bedelin, sözleşme bedelinde artış meydana getirmesi halinde bu artış tutarının %6'sı oranında teminat olarak kabul edilen değerler üzerinden ek kesin teminat alınır. Fiyat farkı olarak ödenecek bedel üzerinden hesaplanan ek kesin teminat hak edişlerden kesinti yapılmak suretiyle de karşılanabilir.

34.3. Yüklenici tarafından verilen kesin ve ek kesin teminat, teminat olarak kabul edilen değerlerle değiştirilebilir.

Madde 35- Sözleşme yapılmasında istekli ile idarenin görev ve sorumluluğu

35.1. Sözleşme yapılmasında isteklinin görev ve sorumluluğu;

a) İhale üzerinde bırakılan istekli, sözleşmeye davet yazısının bildirim tarihini izleyen on gün içinde, ihale tarihinde 4734 sayılı Kanununun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e) ve (g) bentlerinde sayılan durumlarda olmadığına dair belgeler ile kesin teminatı verip diğer yasal yükümlülüklerini yerine getirerek sözleşmeyi imzalamak zorundadır. Sözleşme imzalandıktan sonra geçici teminat iade edilecektir.

b) İhale üzerinde bırakılan isteklinin ortak girişim olması halinde, ihale tarihinde 4734 sayılı Kanununun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e) ve (g) bentlerinde sayılan durumlarda olunmadığına ilişkin belgeleri, her bir ortak ayrı ayrı sunmak zorundadır.

c) İhale üzerinde bırakılan yabancı istekliler, ihale tarihinde 4734 sayılı Kanununun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e) ve (g) bentlerinde sayılan durumlarda olmadığına dair belgelerden, kendi ülkelerindeki mevzuat uyarınca dengi olan belgeleri sunacaklardır. Bu belgelerin, isteklinin tabi olduğu mevzuat çerçevesinde denginin bulunmaması ya da düzenlenmesinin mümkün olmaması halinde, bu duruma ilişkin yazılı beyanlarını vereceklerdir. Ancak bu husus, yabancı gerçek kişi isteklinin uyuğunda bulunduğu ya da yabancı tüzel kişi isteklinin şirket merkezinin bulunduğu ülkenin Türkiye'deki temsilciliklerine veya o ülkelerdeki Türkiye Cumhuriyeti konsolosluklarına teyit ettirilecektir.

ç) Mücbir sebep halleri dışında ihale üzerinde bırakılan isteklinin, sözleşmeyi imzalamaması durumunda, geçici teminatı gelir kaydedilerek, hakkında 4734 sayılı Kanununun 58 inci maddesi hükümleri uygulanır. Ancak, 4734 sayılı Kanununun 10 uncu maddesi kapsamında taahhüt altına alınan durumu tevsik etmek üzere İdareye sunulan belgelerin taahhüt edilen duruma aykırı hususlar içermesi halinde geçici teminatı gelir kaydedilmekle birlikte hakkında yasaklama kararı verilmez.

35.2. Sözleşme yapılmasında idarenin görev ve sorumluluğu; İdare, belirlenen süre içinde sözleşme yapılması hususunda kendisine düşen görevleri yapmakla yükümlüdür. İdarenin kendi kontrolü dışında oluşan idari, yasal zorunluluklar ve mücbir sebeplerden kaynaklanan durumlar hariç olmak üzere idarenin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi halinde, istekli sürenin bitmesini izleyen günden itibaren en geç beş gün içinde, on gün süreli bir noter ihbarnamesi ile bildirmek şartıyla, taahhüdünden vazgeçebilir. Bu takdirde geçici teminat geri verilir ve istekli teminat vermek için yaptığı belgelendirilmiş giderleri istemeye hak kazanır.

Madde 36- İhale sözleşmeye bağlanması

36.1. İdare tarafından ihale dokümanında yer alan şartlara uygun olarak hazırlanan sözleşme, ihale yetkilisi ve yüklenici tarafından imzalanır ve sözleşmenin idarece onaylı bir örneği yükleniciye verilir. İhale dokümanında belirtilen şartlara aykırı sözleşme düzenlenemez.

36.2. İhale dokümanında aksi belirtilmedikçe sözleşmelerin notere tescili ve onaylatılması zorunlu değildir.

36.3. Sözleşmenin imzalanacağı tarihte, isteklinin ihalelere katılmaktan yasaklı olup olmadığı teyit ettirilir.

36.4. Sözleşmenin imzalanmasına ilişkin her türlü vergi, resim ve harçlar ile diğer sözleşme giderleri yükleniciye aittir.

V – SÖZLEŞMENİN UYGULANMASINA İLİŞKİN HUSUSLAR

Madde 37- Ödeme yeri ve şartları

37.1. İdare tarafından sözleşmeye ilişkin ödemeler;

a) Sözleşmenin yerli istekli ile imzalanması halinde;

TÜVASAŞ Genel Müdürlüğü Mali İşler Dairesi Başkanlığı'na yapılacaktır.

Yüklenici; İdarenin her zaman tek taraflı olarak ödeme yerini belirleme hakkına sahip olduğunu ve İdarenin gerek görmesi durumunda yükleniciyi Adapazarı'na çağırarak ödemeyi kendi vizesinden veya Adapazarı'nda bulunan banka şubesinden talimatla yapma hakkına sahip olduğunu peşinen kabul eder.

b) Sözleşmenin yabancı istekli ile imzalanması halinde;

TÜVASAŞ Genel Müdürlüğünce açtırılacak akreditif kapsamında ilgili bankaca yapılacaktır. Yabancı isteklinin bu fıkrada belirtilen hükme alternatif olabilecek uluslararası ticari teamüllere uygun ödemeye ilişkin (mal mukabili ödeme, vesaik mukabili ödeme, akreditif şartları ve benzeri gibi) teklifi İdarece değerlendirmeye alınabilecektir.

Madde 38- İşin yapılma yeri ve işe başlama ve bitirme (malın teslim) tarihi

38.1. İşe Başlama Tarihi:

a) Sözleşmenin yerli istekli ile imzalanması halinde, sözleşmenin imza tarihinden itibaren teslim süresi yürürlüğe girecek ve işe başlanacaktır.

b) Sözleşmenin yabancı istekli ile imzalanması halinde, sözleşmenin imzalanmasını müteakip sözleşmenin ödeme maddesine istinaden tesis edilecek akreditifin alındığının yüklenicinin ülkesindeki muhabir bankaca yükleniciye bildirilmesi tarihinden itibaren teslim süresi yürürlüğe girecek ve işe başlanacaktır.

38.2. Teslim Süresi: Toplam sipariş 5'er araçlık 3 settir. 2 set'lik (10 araçlık) malzeme 06.07.2018 tarihinde teslim edilecek, 1 set'lik malzeme 06.03.2019 tarihinde teslim edilecektir. Yükleniciler, komponent imalatına başlamadan önce, yapacakları proje çalışması

sonuçlandıktan sonra, ürün ağacını ve buna bağlı olarak malzeme listelerini TÜVASAŞ'a vereceklerdir. Komponentin TÜVASAŞ'a tesliminde bu malzemelerle ilgili faturayla birlikte, malzemelerin adı, sayısı, birim fiyatı, resim veya kodları bildirilecek ve bu malzemeler daha önce bildirilen malzeme listeleriyle bire bir aynı olacaktır.

38.3. İdarece, ihale dokümanında teslim süresi belirtilmemişse, istekliler kendi belirleyecekleri teslim süresini teklif mektubunda belirteceklerdir. İdarece, ihale dokümanında teslim süresi belirtilmişse, istekliler idarenin belirlemiş olduğu teslim süresini teklif mektubunda belirteceklerdir.

Madde 39- Gecikme halinde alınacak cezalar

39.1. Mücbir sebep halleri hariç, mal/iş zamanında teslim edilmediği takdirde, idare tarafından, geçen her takvim günü için yükleniciye yapılacak ödemelerden geç teslim edilen malzeme bedeli üzerinden **%01 (Bindebir)** oranında gecikme cezası kesilecektir. Bu gecikme, sözleşmede belirtilen teslim süresinin 2/3'üne tekabül eden günü aşamaz. Ancak yüklenicinin talebi üzerine idarece uygun görülmesi halinde yukarıda belirtilen cezalı süreye ek olarak cezalı süre verilebilir.

39.2. Gecikme cezası, ayrıca protesto çekmeye gerek kalmaksızın yükleniciye yapılacak ödemelerden kesilir. Bu ceza tutarı; ödemelerden ve kesin teminat ile varsa ek kesin teminatlardan karşılanamaması halinde Yükleniciden ayrıca tahsil edilir.

39.3. Yukarıda belirtilen süreler rağmen malzemenin/işin teslim edilmemesi halinde sözleşmenin feshi hükümleri yürürlüğe konulabilir.

39.4. Yurt dışı teslim esaslı ve akreditif ödemeli yurt dışı alımlarda, yabancı isteklinin gecikme cezasına ilişkin 39.1 fıkrasında belirtilen hükme alternatif olabilecek uluslararası ticari teamüllere uygun teklifi İdarece değerlendirmeye alınabilecektir.

Madde 40- Teslim etme, teslim alma şekil ve şartları

a) Sözleşmenin yerli istekli ile imzalanması halinde; Malzeme idarenin ambarlarına teslim edilecek, ancak malzemenin muayene ve kabulü tamamlanıncaya kadar yüklenicinin sorumluluğu devam edecektir.

b) Sözleşmenin yabancı istekli ile imzalanması halinde; Yabancı istekliler tekliflerini (Incoterms 2010'a göre) FCA/FOB teslim (taşıma aracına yüklenmiş şekilde) olarak ve **yükleme yeri belirtilerek vereceklerdir.**

DDP teslim şeklinin dışındaki, (FOB/FCA/EXWORKS, CIF/CIP/DDU) teslimlerde, teslim edilecek malzemenin gümrükleme işlemleri idare tarafından yapılarak malzeme teslim alınacak, FOB teslimde yüklenicinin sorumluluğu malzemenin gemiye, FCA teslimde ise ilk nakliye aracına teslimi, EXWORKS teslimde ise, malların idare için kendi işyeri, depo veya fabrika ya da belirlenecek herhangi bir yerde taşıma aracına yüklenmeden ve ihraç gümrüğünden geçirilmeden teslimiyle sona erecektir. Yüklenicinin sorumluluğu CIF/CIP teslimlerde, malzemenin ilgili gümrüğüne boşaltılmasıyla, DDU teslimde, malları idarenin belirleyeceği yere kadar taşınması ve gümrük formalitelerinin yerine getirilmesi ile ilgili riziko ve giderleri ve taşımayla ilgili her türlü risk ve masrafı (ithalattan alınan vergi, resim ve harçlar hariç) üstlenerek malları belirlenen yere teslimiyle, DDP teslimde ise yüklenicinin sorumluluğu, malları idarenin belirleyeceği yere kadar taşınması, ithal gümrüğünden geçirilmesi için gerekli vergi, resim ve diğer harçlar dahil olmak üzere her türlü riziko ve giderleri üstlenerek malları belirlenen yere teslimiyle sona erecektir.

Madde 41- Garanti, bakım ve onarım ile ilgili hususlar

41.1. İdarece öngörülmesi durumunda garanti, bakım ve onarım şartları teknik şartnamede ve sözleşme tasarısında belirtilmiştir. (Bkz.*)

*Garanti hususu ile ilgili ilave şartlar TŞ-04.046 no'lu Teknik Şartnamede belirtilmiştir.

Madde 42- Sözleşmede belirtilen işin artışı veya eksilişi

42.1. Sözleşme süresi içinde doğabilecek ihtiyaçların karşılanması amacıyla idare, süreye ilişkin sözleşme hükmü hariç sözleşmede yer alan bütün hükümlerin sabit kalması kaydıyla sözleşmeye

bağlanmış işi yüklenicinin kabulüne bağlı olmaksızın sözleşme bedelinin % 30'una kadar artırabilir veya eksiltebilir.

Madde 43- Anlaşmazlıkların çözümü

43.1.Sözleşme ve eklerinin uygulanmasında doğabilecek her türlü anlaşmazlığın çözümünde Adapazarı Mahkemeleri ve İcra Daireleri yetkilidir.

Madde 44- Ambalaj

44.1. İdarece öngörülmesi durumunda, özel ambalaj koşulları ihale dokümanının parçası olan teknik şartnamede belirtilmiştir. Özel olarak ambalaj koşullarının öngörülmediği durumda ambalaj ticari teamüllere uygun olarak yapılacaktır. Yurtdışından temini gereken mal tedariki işlemlerinde, yüklenici tarafından uluslar arası deniz/hava ihraç malzemeleri paketleme standartlarına uygun herhangi bir hasar ve kaybolmaya mani olacak şekilde ambalajlanacak ve sevk edilen malzemenin özellik arz eden durumları göz önünde bulundurulacaktır. **(Bkz.*)**

*Ambalajlama hususu ile ilgili ilave şartlar TŞ-04.046 no'lu Teknik Şartnamede belirtilmiştir.

Madde 45- Numune

45.1.İdarece öngörülmesi durumunda, numune imali, teslimi, kontrol ve kabul şartları teknik şartnamede belirtilmiştir.

Madde 46- Eğitim

46.1.(x)- İşaretli bölüm geçerlidir;

(x) - Bu iş için eğitim verilmeyecektir. **(Bkz.*)**

( ) - Bu iş için aşağıda belirtilen şartlarda eğitim verilecektir.

İşletme ve bakım sırasında çıkacak sorunları önlemek amacıyla teknik şartnamede öngörülen çerçevede yüklenici tarafından ücretsiz eğitim verilecektir.

*Eğitim hususu ile ilgili ilave şartlar TŞ-04.046 no'lu Teknik Şartnamede belirtilmiştir.

Madde 47- Diğer Hususlar

47.1. İdare, ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç 4734 ve 4735 sayılı Kanunlara tabi değildir.

47.2. Devir, temlik, tasfiye ve fesih koşulları sözleşme tasarısında belirtilmiştir.

47.3. İdarece öngörülmesi durumunda, eğitime ilişkin koşullar teknik şartnamede ve sözleşme taslağında belirtilmiştir.

47.4. İhale dokümanları arasında aykırılık olması durumunda idare lehine olan uygulanacaktır.

47.5.Yüklenicinin ağır hastalığı, ölümü, iflası, hüküm giymesi, tutukluluk hali ve/veya firmanın iflası, tasfiyesi, devri ve birleşmesi ile özel durumlarda nasıl davranılacağına ilişkin hususlar sözleşme taslağında belirtilmiştir.

47.6.1. İhaleye teklif verecek olan istekliler; (Gerçek ve/veya Tüzel Kişiler) Gerçek Kişi olması halinde kendilerinin, Tüzel Kişilik olması halinde Ticaret Sicil Gazetesinde belirtilen tüm ortaklarının T.C. Kimlik Numaralarını tekliflerinde belirteceklerdir. (Bu husus bir yeterlilik kriteri olmayıp, teklifin geçerliliğini etkilemeyecektir.)

Madde 48- Hüküm Bulunmayan haller.

48.1. İhale dokümanında hüküm bulunmayan hâllerde 4734 sayılı Kanun, 4735 sayılı Kanun, 4/2/2011 tarihli ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu ve 14/2/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri ile Kamu İhale Kurumunca yayımlanan yönetmelik, tebliğ ve kararlarda belirtilen hükümler uygulanır.